

POSTMODERN ANLAYIŞTA SİYASET VE KİMLİK IN POSTMODERN UNDERSTANDING POLITIC AND IDENTITY

Okt. Nedret ÇAĞLAR*

ÖZET

Postmodernizm modern düşünce ve kültüre ait temel kavramları sorgulayan, hakikat, akıl kimlik, nesnellik, bilimsel anlatılara temel oluşturan büyük anlatılardan (rasyonalizm, evrensellik, hıristiyanlık gibi) kuşku duyan radikal bir düşünce tarzıdır. Postmodernizm kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda farklı bir bakış açısını öngörmektedir. Postmodern bir bakışla siyaset ve siyasal kültür; özgürlükleri, farklılıkları, çoğulculuğu, heterojenliği, farklı kimliklerin varlığını, yerelliği ön plana çıkarır. Radikal demokrasi anlayışı postmodernizmde iyi bir çıkış olmakla birlikte postmodern siyasetin genel yöneliminin liberal devlet olduğu söylenebilir.

ABSTRACT

Postmodernism is a thinking style which questions the main concepts of modern thinking and culture. And it is also a radical thinking style that suspects reality, reason, identity, objectivity and great paradigmas forming the basic of scientific paradigmas (such as rationalism, universality, christianity). Postmodernism predicts a different aspect in cultural, social, economic and political fields. In postmodern aspect, politics and political culture give importance to freedoms, differences, pluralism, heterogeneity, the presence of different identities and locality. A radical democracy aspect has a sound ground in postmodernism. Along with this, it can be said that postmodern politics general orientation is a liberal state.

Gerçekliğin reddi, çoğulculuk, radikal demokrasi, liberal devlet
Refusal of reality, pluralism, radical democracy, liberal state

GİRİŞ

Postmodernizm moderniteye getirilecek radikal bir eleştiri olarak görülebilir.¹ Postmodernizm kavramı ve bu kapsamda yürütülen tartışmalar, genel olarak, teori alanında modernist sanat biçimleri ve uygulamalarından

* Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu

¹ Hasan Engin ŞENER, "Postmodernizm Üzerine Kısa Bir Bakış", **Felsefe Ekibi Dergisi**, S.2, 2005, <www.felsefeekibi.com>. (06.10.2006), s.2.

koptuğu iddia edilen mimarlık, felsefe, edebiyat, güzel sanatlar vb. alanlarında yeni bir dizi kültürel çalışmayı tanımlayan kültür biçimlerinin işaretleri olarak başlamıştır. Postmodernizm, modernizmin sonrası ya da ötesi, öncü olma, bireyleşme, cemaatleşme anlamında kullanılmakta² ve modern düşünceye ve kültüre ait temel kavram ve perspektiflerin soruşturulması, tartışılması ve hatta bunların reddi ile yürütülmektedir. Bu tartışmalar zamanla diğer birçok alanı ve disiplinleri de etkilemiş, yön vermiştir. Sonuçta bu süreç bir bütün olarak modernite'nin sorgulanmasına dönüşmüştür. Bununla birlikte postmodernizm kendine özgü yeni bir dönem ya da modernizmin içinde bir süreç olarak da düşünülmektedir. Postmodernizm, bu anlamda kendine yönelik itiraz ve eleştirileri de içine alarak devam eden bir modernite soruşturması ve tartışması olarak görülmektedir.

Postmodernlik hakikat, akıl, kimlik ve nesnellikten; evrensel ilerleme ya da kurtuluş düşüncesinden, bilimsel açıklamanın meşruiyet kaynağı olan büyük anlatılardan ve temel gerçeklikten kuşku duyan bir düşünce tarzıdır.³

Postmodernistler, doğrunun anlam içinde gizlendiğini ve olgularla az ilişkili olduğunu savunurlar. Dahası postmodernistlere göre doğruyu açığa çıkarmak isteyenler, olayları sınıflandırmaktan ziyade olayların toplumsal anlamına bakmalıdırlar.⁴

Postmodernizm kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal durumları ve bu alanlarda meydana gelen değişikliklerin etkilerini modernizmi eleştirerek açıklayan yeni bir paradigmadır. Postmodernizmin üzerinde anlaşılmiş bir hipotezi ve tanımı yoktur. Makroteorik bir paradigma olmanın ötesine geçebilmiş değildir, ancak varsayımçı yapısı ve potansiyel açıklayıcı değeriyle postmodernizm farklı disiplinlerden pek çok sosyal bilimcinin çalışma alanına girmiştir.⁵

Yapılan bu çalışmada, postmodernizmin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel olaylara bakışı, postmodernistlerin siyaset ve kimlik anlayışı, modernizm ve postmodernizm arasındaki paradoks ve postfordizmin ekonomik ve sosyal hayata yansımaları ele alınmıştır.

1. POSTMODERNİTE

Postmodern kelimesini günlük hayatımızda her geçen gün biraz daha fazla duyuyoruz. O, neredeyse her durumda kullanılabilir bir kavram

² Ali AKAY, "Postmodernizm Nedir?", <<http://www.hayyam.com/basin/milliyet/postmodernizm.php>>. (06.10.2006), s.1.

³ Terry EAGLETON, **Postmodernizm Yansımaları**, Ayrıntı Yay., Çev: Mehmet Küçük, İstanbul, 1999, s.9.

⁴ John W MURPHY, **Postmodern Toplumsal Analiz ve Postmodern Eleştiri**, Eti Yay., Çev: Hüsamettin Arslan, 1995, s.79.

⁵ Şaban SİTEMBÖLÜKBAŞI, "Siyasal Kültür Paradigmaları Işığında Siyasal Kültürde Değişim Sorunu", **S.D.Ü. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.2, Isparta, 1997, s.262,263.

haline geldi. "Postmodern darbe", "postmodern seçimler", "postmodern sanat" gibi tamlamalar, tamlanan kelimenin bilinen yada alışık olunan anlamının değiştiğini, anlatılmak istenenden farklı anlamlara büründüğünü gösteriyor. Postmodern kelimesi, dilimizde "alışlagelenden farklı, yeni karşılaşılan" olgu ve durumlara karşılık geliyor. Postmodernizm kavramı, edebiyat, mimari, güzel sanatlar gibi değişik disiplinlerin sözlüklerine 1960'lı yıllarda girmeye başlamış, 1979'da Fransız bilim adamı Jean François Lyotar'ın Postmodern Durum adlı eseriyle gündeme oturmuştur. Bu gelişmelere rağmen postmodernite, postmodernizm ve postmodern gibi kelimelerin tam olarak neyi ifade ettiği belirlenmemektedir. Önüne geldiği kelimeye "sonrası" anlamını veren "post" ön ekinin, modernite söz konusu olduğunda neye atıfta bulunduğu son derece tartışmalıdır. Postmodern'in yani modern sonrasının, bir anlamda modernite sürecinin devamı mı olduğu, yoksa ondan bir kopuşu mu ifade ettiği tartışmalıdır.⁶

Postmodernizm bazıları için bir dönemin adıdır. Söz konusu dönem "postmodern durum" olarak adlandırılır. Postmodernizm, aynı zamanda yeni bir felsefi bakışım, yeni bir düşüncenin, üslubun, yeni bir usçuluğun (modern usçuluğu aşan farklı bir usçuluğun), yeni bir söylemin adıdır. Bu söylem kültürel, düşünsel, maddi nitelikler açısından bir dönemin sona ermesi ve kendi içinden ötesine geçilmesi anlamında ileri sürülen bir kavramlaştırmadır. Bazı yazarlara göre 1943 yılı modernitenin bittiği tarihtir. Genelde, postmodernizm olarak anılan düşünce ve pratiklerin tamamının II.Dünya savaşı sonrasında ortaya çıktığı görülür. Dolayısıyla dönemi kesin olarak belirlemek ve tarihsel sınırları saptamak mümkün görünmemektedir. Hatta öncülleri bizzat modernizmin içinde yer almakla birlikte, postmodernizm olarak ifade edilen süreci ve düşünceleri, tarihsel zaman dilimi açısından II. Dünya Savaşı sonrasında itibaren ele almak yerinde olacaktır.⁷

Postmodernizmi tam olarak tanımlamak son derece zordur. Bu kelime bir çok alanda kullanılmakta ve kullanıldığı alana göre farklı anlamlar kazanmaktadır. Mesala mimaride postmodern ekol, modern mimarinin akılcı ilkeler çerçevesinde mekanın en kullanışlı şekilde düzenlenmesi düşüncesine karşı çıkar; bunun yerine yerel ve özgül değerleri esas alarak, geleneksel ve tarihi dokuyu ön plana çıkarır. Postmodern edebiyatta da 'modern'den farklı olan bir yol izlenir. Postmodern edebiyatta gerçek dünya ile hayal dünyası iç içe geçmiştir. Zaman zaman yaşanan olayların gerçek mi hayal mi olduğu anlaşılabilir; metni anlama noktası okuyucuya bırakılır. Eserlerde kesin hakikatlere, neden sonuç ilişkisine bağlı kalınmaz. Eseri yorumlama ve anlama okuyucuya bırakılmış bir görevdir. Yine postmodern sanat da modern sanattan farklı bir estetik anlayışa sahiptir. Modern sanatlardan resim sanatına baktığımızda "modern" ressamların (Van Gogh, Monent) eserleriyle pek çoğumuzun somut anlamlar yükleyemediği (Picasso, Dali) ressamların eserleri arasında oldukça önemli farklar vardır. Modern eserlerde sanki

⁶ Mümtaz'er TÜRKÖNE, *Siyaset*, Lotus Yay., Ankara, 2005, s.496.

⁷ WİKİPEDIA, "Postmodernizm", <<http://tr.wikipedia.org/wiki/Postmodernizm>>. (06.10.2006), s.1.

“gerçek” hayatın bir kesiti verilirken, diğer eserlerde herkes kendine göre farklı anlamlar çıkarabilmektedir.⁸ Bütün bu açıklamalardan sonra postmodernin modernden farklı bir kavram olduğu anlaşılması olmalıdır.

2. POSTMODERNİZMİN BAZI ÖZELLİKLERİ

Postmodern bilim felsefesinden yola çıkarak ortaya koyabileceğimiz postmodernizmin özelliklerini sıralayalım.⁹

a) Genel geçerlik iddiası taşıyan önermelerinin reddedilmesi esastır. Gerçeği olabildiğince yorumlamak, belli bir zaman ve mekânın sözcüklerini kullanmak yerine gerçekliği kendi bütünlüğü ve özerkliği içinde anlamaya çalışmak esastır.

b) Gerçekler karmaşıktır.

c) Gerçeklik bütünlük arzetmez ve uyumlu değildir.

d) Bilgi kaynaklarında, bilim topluluklarında, dildeki anlamlarda çoğulluğun ve parçalanmanın kabul edilmesi esastır.

e) Söylem çoğulluğu benimsenir. Farklılığın ve çeşitliliğin vurgulanıp benimsenmesi; gerçeklik, hakikat, doğruluk anlayışlarının tartışılmasına yol açan dilsel dönüşümün yaşama geçirilmesi söz konusudur.

f) Mutlak değerler anlayışı yerine yoruma açık seçeneklerle karşıya gelmekten çekinmemek, güvensizlik duymamak esastır.

g) Tek bir doğru yoktur. Tümel ve mükemmel bilgi yoktur. İnsanı ruh-beden olarak ikiye bölen anlayışlarla hesaplaşmak, tek ve mutlak doğrunun egemenliğine karşı çıkmak esastır.

h) Gelecek önceden bilinemez.

i) Her nedenin bir sonucu ortaya koyduğunu ifade eden türden tek yönlü bir nedensellik yoktur; sadece karşılıklı etkileşim vardır.

j) Gözlemciyi gözlenenenden ayıran bir mesafe yoktur.

k) Nesnellik diye bir şey yoktur.

Özetlersek, postmodernizm, *herkes aynı anda haklıdır* demektir.

3. POSTMODERN DÜŞÜNÜRLER VE GÖRÜŞLER

Bazı düşünürler modern düşünceyi savunurken aynı zamanda postmodernizme kaynaklık etmişlerdir. Moderniteyi sorunsallaştıran bu düşünürler postmodernitenin doğuşunda etken rol oynamışlardır.

Postmodern düşüncenin öncülüğünü yapmış isimler arasında Soren Kierkegaard, Karl Marx, Martin Heidegger, Friedrich Nietzsche, Jacques Lacan, Edmund Husserl ve Ludwig Wittgenstein sayılabilir.

⁸ TÜRKÖNE., s. 497.

⁹ Doğan ÖZLEM., "Evrenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler", Sempozyum Bildirileri – Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek, Metis Yay., İstanbul, 1998'den aktaran Hasan Engin ŞENER, "Postmodernizm Üzerine Kısa Bir Bakış", *Felsefe Ekibi Dergisi*, S. 2, 2005, <www.felsefeekibi.com>. (06.10.2006), s.3, WİKİPEDIA, s.3.

Postmodern düşünürler arasında ise Jean-François Lyotard, Roland Barthes, Jean Baudrillard, Judith Butler, Helen Cixous, Gilles Deleuze, Luce Irigaray, Charles Jencks, Dietmar Kamper, Thomas S. Kuhn, Gianni Vattimo, Wolfgang Welsch, Slavoj Zizek, Paul Feyerabend, Jacques Derrida, Michel Foucault, Julia Kristeva ve Richard Rorty yer alır.

Postmodern düşünürlerin hepsinden tek tek bahsedemeyeceğimiz için bu alanda etkili olmuş birkaçının görüşlerine kısaca göz atacağız.

3.1. Lyotard ve Büyük Anlatıların Sonu

Lyotard'ın postmodernizme bakışı, modern ve postmodern arasındaki gelgitlere dayanmaktadır. Ona göre, aklın ilerlemesi, özgürlük, tinin (bazı doğaüstü kuramcıların gerçeği açıklamak için herşeyin özü olarak kabul ettiği özdekdışı varlık-tanrı) özgürce ifade edilmesi türünden büyük anlatılar bırakılıp yerel ve mikro anlatılar ele alınmalıdır. Lyotard'a göre postmodernizm, büyük(meta) anlatılara inanmamaktır. Bu inanmazlığın temelinde bilimlerdeki ilerleme vardır. İlerlemelerin devamı inanmazlığı getirir.¹⁰ Lyotard'ın burada söz konusu ettiği ilerleme, modernitenin büyük söylemlerinde yer alan belli bir amaca yönelik, olumlu bir anlam içeren ilerleme fikriyle aynı şey değildir. İlerleme sözü burada gelinen noktayı belirtmek üzere kullanılmaktadır.¹¹

Postmodernizm, modernizmin rasyonelleşmeyi ve standartlaşmayı ön plana çıkaran bakışına bir tepki olarak düşünülür. Lyotard'a göre postmodern sanatçı veya yazar, felsefeci konumundadır. Yazdığı metin ürettiği çalışma ilke olarak daha önceden yerleşmiş kurallar tarafından yönetilemez. Buna göre modernitenin önceden detaylı olarak belirlenmiş pozitivist metodolojisi, Lyotard için farklılıkları yok eden baskıcı bir usluba dönüşebilmektedir. Ona göre postmodern, modernin içerisinde sunulamayana ifade eder. Modernite içerisinde sunulamayana verebilmek için; bilimsel bilginin hakim gücünün yerini çoğulculuğa ve yöntem serbestisine bırakması gerekir. Bilimsel bilgi onun için dil oyunu içerisinde yer alan bir meşrulaştırma aracından ibarettir.¹²

3.2. Baudrillard, İmaj ve Toplumsalın Sonu

Baudrillard'a göre eğer modernlik kodları endüstri burjuvazisi tarafından belirlenen üretim çağı ise, postmodernlik sibernetik tarafından yönetilen bir enformasyon ve göstergeler çağıdır. Ona göre postmodern dünyada imaj, simülasyon ve gerçeklik arasında sınır kalmamıştır. Ayrıca postmodern medya ortamında enformasyon ve eğlence, imaj ve politika arasındaki sınırlar da yok olmuştur. Baudrillard, kitlelerin devamlı mesaj bombardımanına tutulmalarından sıkılarak sessizleştiklerini söylemektedir. Bu durum toplumları yok etmektedir. Toplumların yok olmasıyla birlikte, sınıflar, ideolojiler, kültürler ve bizzat gerçek arasındaki ayrımlar yok olmaktadır. Baudrillard'a göre Postmodern dünya anlamdan yoksundur. Her

¹⁰ L.F LYOTARD, *Postmodern Durum*, Vadi Yay., Çev: Ahmet Çiğdem, Ankara, 1994, s.12.

¹¹ Doğan BIÇKI, "Modernizm Ve Postmodernizm", < <http://www.isguc.org/dogan1.htm>>, (03.11.2006), s.2.

¹² BIÇKI, s.2-3.

türlü veri eşit derecede kabul edilebilir veya eşit derecede saçma bulunabileceği gibi anlamında gerçekle bağının kurulması zorunluluğu yoktur. Toplumsalın da sonuna gelinmesinden dolayı bu dönem modernlikten tamamıyla kopuşu ifade eder.¹³

1970'lerin sonundan itibaren sahneye çıkan postmodern toplum teorilerinin önde gelen simaları, bir dönemin kapanıp yenisinin açılmasıyla, modernitenin büyük umutlarının artık sona erdiğine, geçmişin toplumsallaştırıcı teorilerinin ve devrimci siyasetinin devamının olanaksızlığına işaret etmektedirler. Baudrillard'ın 'postmodern toplum'u ve Lyotard'ın 'postmodern durum'u da bu anlama gelmektedir. Baudrillard'ın 'postmodern toplum'u tarihi reddeden bir tarih felsefesinden şikayetçidir. Bu görüşü yıllar geçtikçe daha da netleşecektir. Baudrillard Marksistleri de yaşanan değişime karşı önlem almaları konusunda uyarır. Değişimin radikal boyutu kapitalizmin ötesine geçmeyi içinde barındıracak bir düzeydedir. Simge (soyut-temsili) toplumları ile üretici toplumlar arasında ayrım yapan Baudrillard, kapitalizmin simge toplumlarından, yani hediyeleşme, şenlik, dinsel temalar etrafında örgütlenen toplumlardan koptuğunu savunur. Kapitalizm öncesi toplumlara duyduğu bir tür Altın Çağ özlemi de denilebilecek hayranlığı, ona yeniden simge toplumlarını yaratacak bir kapitalizmden kopuş fikrini vermektedir.¹⁴

3.3. Giddens ve Modernlik Düşüncesi

Giddens, postmodernliği modernliğe bağlı kalarak incelemiştir. Ona göre modern dönemi, modern olmayan veya geleneksel dönemden ayıran farklar vardır. Ancak aynı farkı postmodern ve modern arasında görmek pek mümkün değildir. Giddens'a göre içinde bulunduğumuz dönem bir postmodernlik durumunu değil, modernliğin etkilerinin radikalleştiği bir dönemi işaret etmektedir. Bu noktada içinde bulunduğumuz dönemi modernlikten bir kopuş olarak gören Baudrillard'la Giddens'in hemfikir olmadığı gözlenebilir. Giddens'ın postmoderniteye bakışının biraz alaycı olduğu bile söylenebilir. Giddens'ın postmoderniteye olan duruşu oldukça ihtiyatlıdır. Başka bir şekilde anlatacak olursak, postmodern olarak ifade edilen durumun, modernliğin kurumlarını aşmış ve ondan tamamen kopuk olarak ortaya çıkan bir döneme karşılık geldiği düşüncesinde değildir. Giddens'e göre içinde bulunulan dönem geç modernlik olarak tanımlanabilir.

Ona göre postmodernizm, en iyi biçimde resim, plastik sanatlar ve mimarideki stil ve akımlara yön vermesiyle belki anlam kazanabilir.¹⁵

3.4. Derrida ve Dili Yeniden Sorunsallaştırması

Derrida, dil'i yeniden ele alır. Dili yapısalcıların sandığı ve gösterdiklerinden çok daha fazla oynak ve belirsiz bir şey olarak düşünür. Ona göre bir kelimenin anlamı, karşıtlık içinde başka bir anlama gönderme yapmaksızın doğamaz ve dil'in tarihi içersinde ana anlamın sınırları sürekli

¹³ BIÇKI., s.3.

¹⁴ Ali Osman ALAYOĞLU, "Modernizm Postmodernizme Karşı: Çatışmanın Ortasındaki Marksizm", <<http://www.uzaklar.net/html/versus-alayoglu.html>>. (10.01.2007), s.1.

¹⁵ BIÇKI., s.3.

yer değiştirir. Çünkü kelimeler her zaman farklı anlamlara gelebilecek şekilde karşımıza çıkabilirler. Bu göstergeler anlamlardan ayrıştırılamazlar. Cümleler zincirinde yer değiştiren anlam, dolayısıyla durmadan değişen bir nitelik arz eder.¹⁶ Derida yapı sökümcü felsefenin önemli isimlerindedir. Onunla mimari yön değiştirmiş, felsefi planda söylediklerini görsel dile taşımış ve somutlaştırmıştır.¹⁷

Postmodernlik hakikat, akıl, kimlik ve nesnellikten; evrensel ilerleme ya da kurtuluş düşüncesinden, bilimsel açıklamanın meşruiyet kaynağı olan büyük anlatılardan ve temel gerçeklikten kuşku duyan bir düşünce tarzıdır.¹⁸ Postmodernistler, doğrunun anlam içinde gizlendiğini ve olgularla az ilişkili olduğunu savunurlar. Dahası doğruyu açığa çıkarmak isteyenler, olayları sınıflandırmaktan ziyade olayların toplumsal anlamına bakmalıdırlar.¹⁹

4. PARADİGMALAR AÇISINDAN POSTMODERN AKIL VE GERÇEKLİK

Modern ve postmodern kelimelerini iyi bir şekilde kavrayabilmek için “gerçek” olgusuna bakış açılarını değerlendirmek gerekir. Modernitede insan aklına aşırı önem verilmektedir. Modern çağların en önemli kelimesi “akıl” en belirgin özelliği de “akılcılık”dır. Akıl, modernite açısından insanlığı değişmez, tek, evrensel “gerçek”e götürebilecek en doğru yoldur. Postmodernizm ise bu “gerçek” anlayışına karşı çıkmakta, mutlak gerçeği reddetmektedir.²⁰

Postmodern düşünürler, “gerçek”in tek olduğu ve buna akıl yoluyla ulaşılabileceği yönündeki modern görüşlere karşı çıkarlar. Onlara göre gerçek tek değildir. Evrendeki herkesin kendi gerçeği vardır ancak bunların hiç birisi “asıl, temel, ana gerçek” değildir. Bütün bunlar ya gerçektir ya da gerçek değildir. Yani mutlak gerçek diye bir şey yoktur. Ancak mutlak gerçeğin olmaması hiç olmadığı anlamına da gelmez. Sadece gerçek birden fazladır ve herkesin kendi gerçeği vardır. Buna bağlı olarak da evrendeki gerçek sayısı sonsuz olabilecektir.²¹

Şurası çok açıktır ki; modernliğe bir tepki olarak gelişen postmodernizm, modernliğin başarısızlıkların üzerine kurulan eleştirilerden güç almaktadır. Postmodernizmin modern düşünceye yönelttiği en temel eleştiri modernliğin akıl ve rasyonalite üzerine olan vurgusudur. Modern bilim, epistemoloji ve metodolojinin çoğu versiyonu, akla ve rasyonaliteye büyük güven duyar. Oysa sadece toplumbilimlerinde değil, toplumun her

¹⁶ WİKİPEDIA, “Jacques_Derrida“, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Jacques_Derrida>. (3.11.2006), s.1

¹⁷ HOSSOHBET, “Postmodern Postmodernizm“, <www.hossohbet.com/forum/showthread.php?t=2678>, (06.10.2006), s.2.

¹⁸ EAGLTON, s. 9.

¹⁹ MURPHY, s.79.

²⁰ BIÇKI, s.4.

²¹ TÜRKÖNE, s.498.

yanında bu güven aşmıyor gibi görünmektedir. Postmodernizm bu geniş aşınma duygusunun bir ifadesi olarak görülebilir. Akla yönelik postmodern eleştirinin bir çok belirleyicisi vardır: İlk olarak, modern akıl; evrenselliği, birlik ve bütünlüğü, aynı kuralların her yerde geçerli olduğu görüşünü gerektirir. Postmodernizm ise aksine her durumun farklı olduğunu ve özel bir biçimde anlaşılması gerektiğini ileri sürer. Her biri kendine ait bir mantığa sahip olduğu için bütün paradigmanın eşit olduğu (birbirlerine göre hiyerarşik bir üstünlükleri olmaması anlamında) postmodern bir dünyada, evrensel akla yer yoktur. İkinci olarak, akıl aydınlanmanın, modern bilimin ve batı'nın bir ürünüdür. Modern bilim gibi, akıl da hükmedici, baskıcı ve totaliter bir şey olarak görülür. Son olarak akıl ve rasyonalite; postmodernizmin duyguya, içebakışa, sezgiye, özerkliğe, yaratıcılığa, hayal gücüne ve fantaziye duyduğu güvenle bağdaşmamaktadır.²²

Postmodernizmin gerçeği yok sayan veya en azından göz ardı eden düşüncesinin ilk olarak Alman Filozof Nietzsche tarafından ortaya konduğu bilinir. Nietzsche insanın eşyayı olduğu gibi bileceği savını, bilginin kimyasal analizinin çürüttüğünü iddia etmiştir. Kimyasal analizler vasıtasıyla gerçek anlayışı değişir ve mutlak gerçekliği temsil eden "Tanrı" ölür, etkisini yitirir. Nietzsche aynı düşüncüyü modernlikten çıkış için de kullanmaktadır. Ona göre artık mutlak gerçek olmadığına göre, eleştirel bir tarzla modernlik aşılamaz. Başka bir alternatif bulunmalıdır; bu alternatif de postmodernizmdir.²³ Nietzsche'ye göre yorumlamamızın dışında hiçbir fiziksel gerçeklik yoktur. Yalnızca bakış açıları vardır. Nietzsche'nin felsefesini baştan sona kaplayan kapalı duruş, hiçbir kesin sonuca varılamayacağı anlamına gelir. Gerçeğin kişinin kendi bakış açısıyla sınırlı olduğunu savunur.²⁴ Postmodernistler, araştırmanın yorumlayıcı doğasına eşlik eden "belirlenemez"lerin, olaya anlamını verdiğini öne sürerler. Yorum araştırmaya çeşitli ve sorgulanmamış yollardan girer. Mesela bilgi, gerçeklik ve metodolojiyle ilgili inançlar, algılanan ne olursa olsun, algılanan şeyi şekillendirmeye başlar. Bilgi, gerçek diye tanımlanan alanlarda bulunduğu için üretilebilecek olan yalnızca doğrunun "en iyi tahminleri"dir. Geçerliliğini yitiren şey, Newton'un mutlak kesinlik temelidir.²⁵

Marxist terminolojiyi benimsemiş olmalarına karşın, Barthes ve Lyotard'ın öne sürdükleri şey açıktır. Gündelik hayatta sahip olduğu amaçtan koparılan hakikatin hiçbir anlamı yoktur. Söylenilen şey, hakikatin yorumdan doğma mücadelesi vermesi gerektiğidir. Bilgi ve yorumun içselliğinden dolayı, hakikat belirsiz bir varoluşa sahiptir.²⁶

Postmodernistlerin gerçek anlayışına bu şekilde karşı çıkmalarının nedeni "gerçek" kavramının toplum üzerinde iktidar kurma amacıyla kullanılmaya uygun olduğunu savunmalarıdır. Mesala Foucault gerçeğin

²² BIÇKI.,s.1.

²³ TÜRKÖNE., s.498.

²⁴ Madan SARUP, *Postyapısalcılık ve Postmodernizm*, Bilim ve Sanat Yay., Çev: Baki Güçlü, Ankara, 1997, s.74-75.

²⁵ MURPHY., s.50 .

²⁶ MURPHY., s.75.

iktidarla iç içe geçmiş olduğunu iddia ederek “İktidar bilginin üretimi için zorunludur ve bütün toplumsal ilişkilerin doğasından ileri gelen temel bir özelliktir” der.²⁷ Foucault’ya göre gerçeğin iktidardan ayrılması mümkün olmadığı için kirlenmemiş, mutlak bir gerçeğin var olması imkansızdır. Foucault, tüm iktidar sahiplerinin kendi durumlarını meşru bir zemine oturtmak için gerçek kavramını kullandıklarını, yani gerçeğin iktidar sahiplerine meşruiyetlerinin kanıtı noktasında hizmet etmekten başka bir işe yaramadığını iddia eder. Bu sebeple iktidar ilişkilerini, baskı ve zorlamayı insan hayatından çıkarmak istiyorsak gerçeği tek, mutlak ve değişmez olarak kabul etmekten vazgeçmeliyiz.²⁸

Lyotard’a göre bilginin tabiatı değişmeksizin kalamaz, bilgi üretimin esas gücünü oluşturur. Bilimsel bilgi ise bir güçtür ve bilgiyi meşrulaştırmak için kullanılır.²⁹

Postmodernist olarak nitelenen düşünürler, gerçeği sırf bir görüntüden ibaret gördükleri, bilimsel çalışmalarda mutlak doğrulara ulaşılmasını sağlayacak yöntemlerin vazgeçilmez olarak görülmesine de karşıdılar. Postmodern düşünürler, bilimsel araştırmalarda genel geçerliliği olan yöntemlerin kullanılması yerine herkesin farklı yöntemler izlemesine saygı gösterirler. Kullanılan yöntemlerin çözümler üzerinde durması değil, (ki mutlak gerçeklerin olmadığı hatırlanmalıdır) paradoksları çoğaltan, sonsuz sayıda cevaba izin veren ve gittikçe karmaşıklaşan bir nitelik göstermesi tercih edilir. Kesinliğe ve mutlak doğruya ulaşmak gibi bir kaygıları olmadığı gibi aynı soruya değişik cevaplar verilmesine de karşı çıkmazlar. Genellemelere ve doğrulara ulaşmak amacıyla yapılan araştırmalara da karşı çıkarlar.³⁰

Bazı postmodernist düşünürler de bilimsel çalışmalarını yürütürken hiçbir yöneme bağlı kalmak durumunda olmadıklarını, herkesin istediği yöntemi kullanabileceğini ve bilimsel çalışmalar için belli bir yöntem kullanmanın gereksiz olduğunu iddia ederler. Bu düşünürlerden biri olan Feyerabend, bilimsel araştırmalarda belirli yöntemlerin kullanılmasına karşı çıkarak “Yönteme Hayır” der. Feyerabend’in “Her şey uyar” (Anything goes) sözü, onun bilimi, din yada sanat gibi bilgi kaynaklarından biri olarak ele almasının bir sonucu şeklinde ortaya çıkar. Bilim, din, sanat gibi alanların her biri bilgi edinmenin farklı yollarıdır. Bunlardan hiç biri diğerlerinden daha üstün, öncelikli yada ayrıcalıklı değildir. Bunlar sadece gerçekliğe ulaşmanın farklı yollarıdır. Birbirleriyle ölçülebilir yada kıyaslanabilir değildir. Tek bir yöneme indirgenemezler.³¹

---

²⁷ SARUP, s.134.

²⁸ TÜRKÖNE, s.499.

²⁹ LYOTARD, s.69.

³⁰ TÜRKÖNE, s.499.

³¹ WİKİPEDIA, s.1.

5. POSTMODERNİZMİN BÜYÜK ANLATILARA BAKIŞI

Postmodernizm, hayatı bütünüyle açıklama ve kendi kriterleri doğrultusunda düzenleme iddiasındaki siyasal, dinsel ya da toplumsal tüm global ve bütünleştirici dünya görüşlerini “büyük anlatı” olarak nitelendirmekte ve bunların birey ve toplum üzerinde etkin olmasına karşı çıkmaktadırlar. Buna göre Marksizm, Faşizm, Liberalizm gibi ideolojiler ile Hıristiyanlık ve İslamiyet gibi dinler postmodern düşünürler tarafından aynı kapsamda değerlendirilmektedirler. Aslında postmodern düşünce bunların doğruluğu ya da yanlışlığını tartışmayı, bu fikirlerin her birine sahip olan insanların düşüncelerini ayrı ayrı değerli kabul eder. Tabii ki bunlara inanan insanların kendi görüş ve inanışlarını alternatifsiz tek model gibi göstermelerine karşı çıkar; Dolayısıyla postmodern düşünce evrensel bilgiyi ve köktencililiği reddeder.³²

Lyotar, modern bilimin, istikrarlı bir evren düşüncesini yıktığını iddia etmekte ve bilginin; sürekli kendi kendini değiştirmesi ve ilke olarak geçici, olasılıkçı ve düzeltilebilir, yenilenebilir olması gerektiğini savunur. Lyotara bakılırsa, dünyaya ilişkin bu görüş yalnızca Newton’cu bilimsel teorileri değil hakikati kavrama iddiasında olan, tarih ve toplum hakkında evrenselleştirici ve totalleştirici açıklamalar öneren büyük anlatıları da geçersizleştirmektedir. Lyotard’a göre büyük anlatı güvenilirliğini yitirmiştir.³³ Özetle postmodernistler bize toplum için yeni bir teorik model önermiyor, yeni bir büyük anlatıyı oluşturacak bir toplum teorisi geliştirmekten vazgeçmemizi öneriyorlar.

Bir kavramı açıklarken her kavram kendisini bir başka kavrama göndermekte ve kendisinin açıklanması ertelenmekte ise, her defasında farklı bir kavrama ulaşmamıza sebep oluyor ise, doğruya ulaşamıyorsak ve bu doğru sürekli erteleniyorsa mutlak doğru olamaz. Dolayısıyla kendilerini mutlak doğrular olarak sunan üst anlatılar reddedilir.³⁴

Bütün bunlara dayanarak toplumlarda çoğu zaman bir belirsizlik yaşanır. Olaylar önceden belirlenemez ve öngörülemmez. Dolayısıyla postmodernistlere göre büyük anlatıların toplumu anlama ve açıklama iddiaları asılsız olarak düşünülebilir. Postmodernistler, büyük anlatıları, modernitenin meşruiyetini kanıtlamak ve otoritesini yerleştirme vasıtası olarak görürler. Modernistlere göre toplum teorisyenleri ve peygamberleri birer otorite olarak, her şeyi bilen olarak algılanırlar. İnsanlara neyi yapıp neyi yapmayacaklarını söylerler. Gerçek ve nesnellik anlatının kendisi tarafından yaratılır. Postmodern düşünürler modern anlatıların geleneksel anlatılardan daha üstün oldukları düşüncesine karşı çıkarlar. Yani “mit” ler, destansı veya dini hikâyeler ya da dinlerin öğretileri ile modern ideolojilerin tezleri ve çözümlenmeleri arasında fark bulunmadığı iddia edilir.

³² TÜRKÖNE, s.500.

³³ Mehmet KÜÇÜK, *Modernite Versus Modernite*, Vadi Yay., Ankara, 1994, s.240.

³⁴ ŞENER, s.1.

6. POSTMODERN SİYASET ANLAYIŞI

Modernleşme bugün bir bütün (model, süreç, kültür, politik vb) olarak önemli bir aşamaya gelmiş, bu aşamada Marksist uygulama önemli bir sarsıntıya girmiş, kapitalist model de uzun bir dönemdir önemli krizlerle karşılaşmıştır. Her iki modelin de ekonomik alanda olduğu kadar, siyasal ve toplumsal alanda da karşılaştıkları sorunlar bu süreçte yaşanan düşünce sisteminin eleştirilmesine neden olmuştur. Teknolojinin günümüzde ulaştığı üstünlüğe karşın, dünya ölçeğinde açlık sorununun baş göstermesi, öldürücü silahların üretilmesi, zengin ve fakir ülkeler arasındaki farkın büyümesi, iletişim teknolojisinin dünyayı küçültmesine karşın bilginin bir meta haline gelişi, okur-yazarlığın artmasına karşın bilgilenmiş insanın yaşamını kontrol edememesi, irade ve demokrasiye dayalı ahlaki bir topluluk olarak kabul edilen devletin ve bürokrasinin giderek toplumdan uzaklaşması, emredici olması, vb. pek çok sorun akılcılığa, bilimsel bilgiye, aydınlanmaya kısaca modern kavramının temelini ve tüm bağlantılarına belli bir tepki doğurmaktadır. Buda yeni arayışlara neden olmaktadır. Muhafazakâr ekonomi kuram ve uygulamaları (devletin küçülmesi siyasaları) ile postmodernizm, bu arayışların birbirinden farklı gibi görünen ancak birbirini tamamlayan yansımalarıdır.³⁵ Burada çok uluslu kapitalizmin doğasına açık ya da kapalı bir tavır gözlenmektedir.

Postmodernizm, modern dönemi geride bırakan çağdaş davranış ve tutumları açıklayan aynı zamanda radikal ölçüde yeni deneyimler, uygulamalar ve yaşam alanları sunan yeni bir çağın başlamış oluğu inancını ortaya koyar. Postmodern dönemin karakteristik özellikleri; kısımlılık, sadelik, görelilik, belirsizlik, benzerliklerin olmayışı, çoğulculuk, parçalanmışlık ve çok kültürlülük olarak ortaya çıkmaktadır. Çoğulculuk, benimsenmesi mümkün olan ilkelerin çeşitliliği anlamındadır. Fakat bu ilkeleri üstün bir ilkenin altında sıraya koymak mümkün değildir.³⁶ Postmodernist bir siyaset ve siyasal kültür, modern siyasetten, onun öngörü kabiliyetinden, onun tekdüzeliğinden, geleneksel sadakatten, bürokrasiden, disiplinden, otoriteden ve mekanik çalışmadan hoşnutsuzluğu yansıtır. Farklılığı, düzenin bozulmasını ve yeniden düzenlemeyi, öngörülmezliği, özgürlüğü, meşruiyetsizliği ve güvensizliği, gücü ve doğallığı yansıtan bir siyasetin ortaya çıkmakta olduğunu vurgular.³⁷

Postmodern anlayış içinde bulunan teorisyenler farklılığa, çoğulculuğa ve heterojenliğe vurgu yaparken, kimlik ve yerellik gibi sorunları tekrar gündeme getirirler. Bu da alternatif modelleri ortaya çıkarır. Radikal demokrasi ve müzakereci demokrasi gibi yeni modeller bu tür arayışlar sonucu ortaya çıkmıştır. Küreselleşme süreci içerisinde çok uluslu şirketlerin ön plana çıkması ile devletin egemenliğinin uluslar arası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından paylaşılacağı

³⁵ Birkan UYSAL-SEZER, „Postmodernizm ve İkinci Cumhuriyet”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.26, S.1 ,1993, <http://www.ikincicumhuriyet.org/dogru/postmoder_cumhuriyet.html>. (02.10.2006). s.3.

³⁶ Norman P. BARRY, **Moder Siyaset Teorisi**, B.2, Liberte Yay., Ankara, 2004, s.127.

³⁷ SİTEMBÖLÜKBAŞI, s.263.

düşünülmektedir. Bunun yanında insan hakları gibi kavramların gelişmesi, bir devletin coğrafi sınırları içerisinde yaşanan insan hakları ihlalleri dolayısıyla uluslar arası toplumun o ihlalcı devlete müdahale edebilmesinin yolunu açmaktadır. Bunlar klasik egemenlik anlayışının temel çerçevesinin değiştiğini göstermektedir.³⁸

Tüm bu gelişmeler karşısında radikal demokrasi kavramı ortaya çıkmıştır. Ernesto Laclav ve Chantal Mouffe tarafından kurumsallaştırılan radikal demokrasi günümüz dünyasında demokratik hak ve özgürlüklerin en üst düzeye çıkarılması amacını kendisine kalkış noktası olarak almıştır. Laclav ve Mouffe ilk olarak, işçi sınıfının Marksist kuram içindeki özgürlüğünü eleştirir. Anonim özneler yerine tekil öznelerin varlığını savunur. “Yeni Toplumsal Hareket”i benimser. Postmodernizmin yarattığı kültürel çoğulculuk tüm toplumsal hareketlerin kendi taleplerini özgürce seslendirmesine ve örgütlemesine izin vermektedir. O halde postmodernizm, radikal demokrasi için iyi bir çıkış noktası olabilmektedir.³⁹ Radikal demokrasi farklılığı, kısmılığı, çoğulculuğu, heterojen olanı ve sonuçta soyut düzeyde insan kavramı tarafından dışlanan her şeyin kabul edilmesini talep eder. Burada evrensellik reddedilmeyip, kısmileştirilmiştir. Postmodernizmde maddi evren, insani yetenekler ve kolektif toplumsal yaratıcılık dünyasına dâhil edilmiştir.⁴⁰

Kapitalizmin yeniden yapılanma sürecine girmesiyle zaman ve uzay boyutu da değişime uğramıştır. Kapitalizmin önceki evrelerinde zaman boyutu, geriye dönmeksizin ölçülebilir ve kestirilebilir bir olgu iken, kapitalizmin yeni aşamasında zamanın bu özelliği artık geçerli değildir. Sermaye zamana karşı görelî bir özgürlük kazanmış gözükmektedir. Kültürel evrenselleşme ile birlikte kültürün her alanının kapsamlı bir metalaşma süreci içine girdiği söylenir. İnsanın yaşam alanını zaman ve uzaya göre düzenlemesi yaşamını değiştirecektir. Bu değişimin düşünce dahil yaşamın her alanını kapsayabileceği söylenebilir. Sonuç olarak postmodern söylem içinde en azından büyük haklılık payı taşıdığı ileri sürülebilen ve deneye dayandırılarak da gözlemlenebilen kapsamlı bir kapitalist dönüşüm söz konusudur. Bu dönüşümün, yerleşik siyaset bilgisi kuram yada paradigması açısından da önemli değişikliklere yol açtığı düşünülebilir. Postmodern söylem içinde bu dönüşümle ilgili tartışmalar üç kategoride toplanır. Bunlar; özgürlük söylemi ve bu konuda modernite kuramlarının yetersizliği, toplumsal kimlik sorunu ve yerleşik temsili demokrasi düşüncesinin sorgulanmasıdır.⁴¹

Postmodernizm kompleksten sıyrılmış, tarihe ve halka önem veren “istediğini yap” tavrına sahip bir anlayıştır.⁴² Çok basit bir şema içinde liberal, liberal demokratik, Marksist siyaset ayrımları yaptığımızda, birincisi burjuvazinin, ikincisi orta sınıfların, üçüncüsü ise işçi sınıflarının taleplerine

³⁸ TÜRKÖNE, s.502-503.

³⁹ TÜRKÖNE, s.503.

⁴⁰ KÜÇÜK, s.299.

⁴¹ Gencay ŞAYLAN, **Postmodernizm**, İmge Yayıncılık, B.2, Ankara, 2002. s.296-298.

⁴² E-FELSEFE, “Postmodernizm Felsefi Görüşler”, <www.e-felsefe.com>. (07.10.2006), s.2.

karşılık vermektedir. Bu belirleme doğru ise, liberal demokratik ve Marksist siyaset çevrelerinden uzaklaşan postmodern siyasetin genel yöneliminin liberal devlet olduğu söylenebilir. Ancak bu yöntemin, pazarın yerini piyasanın, ulusal girişimcinin yerini uluslar arası şirketlerin aldığı, ekonomik örgütlenmenin ulusal düzeyden dünya ölçeğine taşıdığı “geç kapitalizm mantığı içinde” değerlendirilmesi gerekir. Yeni siyasetin yatay ve eşitlikçi özellikte oluşu her şeyden önce devletin bu kaynak dağılımında rolünü yitirmesi sonucunu doğurur. Postmodern siyasetin yatay ve eşitlikçi oluşunun bir diğer sonucu eski kültürel kimliklerin yeniden ele alınmasıdır. Bunların ulusal çerçevede asimilasyonları artık olanaksızlaşmış gibi görünmektedir. Buna ek olarak postmodernizmin kamu/özel, üst kültür/alt kültür vb. ayrımlara karşı oluşu bir yandan alt kültürlerin etkin olmasına ve kültür çoğulculuğuna yol açmakta, bir yandan da, üst kültürlerin estetik endişelerini bir yana bırakıp duygu ve heyecanı, bir anda oluşan davranışı öne geçirmektedir. Bunun bir sonucu olarak cemaat temeline dayalı postmodern siyaset; çoğunluğa verimlilik, haşinlik ve astlık empoze eden günlük yaşamın moleküler siyasetine dönüşmektedir. Aslında günlük söylemlerin siyasal kuram ve felsefenin yerini aldığı kültür çerçevesi daha çok ‘dayanışma’ temeline göre işlediği için global süreçte, bilimsel bilgi ile bütünleşmeye de izin vermemektedir.⁴³

Postmodern siyasetteki liberal düşünce ve devlet anlayışı farklılık, çoğulculuk ve katılımcılığı benimsemiş, özgürlüklerin sınırsız yaşandığı ve özgür düşünce akımlarının desteklendiği bir felsefe olarak globalleşen dünyada yeni bir bakış yeni bir siyasal kültür oluşturma fikrini sunmuştur. Azınlıkların varlığını pekiştiren, ulusalcılığı ret eden, etnik farklılıkları ön plana çıkaran, dil ve din birliği gibi bütünleştirici, güç birliği oluşturucu öğeleri kabul etmeyen postmodernler, benimsedikleri liberal devlet anlayışıyla da fikirlerini desteklemektedirler. Çoğunluğun hakimiyetinin sınırsız olmadığı herkesin hak ve hürriyetlerinin güvenceye alındığı, halkın ve onun seçtiği temsilcilerinin iradelerinin üstün tutulduğu, eleştiri ve sorgulama yollarının açık olduğu, devletin küçültüldüğü liberal demokratik bir devlet anlayışı esas alınmaktadır. Postmodernin değişime açık yapısı bu düşünce tarzıyla pekişmektedir. Eleştiriye açık, tek doğruya değil herkesin kendi doğrularının varlığını kabul eden hoşgörülü bir anlayışta eleştirinin kamusal alana taşınabilmesi demokratik bir siyaset ve kamusal tartışma alanına da zemin hazırlamaktadır.

7. POSTMODERN KİMLİK

Postmodernizmde toplum yaşamında ortaya konulan düşünce, her zaman önceden belirlenmiş katı kuralları uygulamaktan ziyade nasıl hissediliyorsa öyle yaşamayı öngörmektedir.⁴⁴

Postmodernistlere göre ulusal devlet ve toplum yoluyla kurtuluş aranması, başka bir deyişle ekonomik kalkınmayla refahın artırılması, ortak

⁴³ UYSAL-SEZER, s.4.

⁴⁴ KÜÇÜK, s.303.

çıkar ve siyasi bütünleşme sağlanması, ekonomik çıkar, sosyal, kültürel değer ve üslupların gelişmesi artık pek mümkün görünmemektedir. Bu durumda insanın bağlılığı ya da ahlaki sorumluluğu soyut bir toplum idealine değil tarihsel olarak bağlı olduğu topluluğa karşı olacaktır. Lytard'a göre toplumu bir arada tutan toplumsal kimliği veren ortak bilinç ya da kurumsal altyapı değil, söylemler arasındaki çapraz bağlardır. Böylece postmodernizm iki şeyi birden değiştirmektedir. Birincisi toplumun örgütlenme temelidir. İkincisi ise toplumun yerini topluluğun (cemaatin) almasıdır. Postmodern toplum hızlı değişen toplumdur. Teknoloji ve bilgi toplumsal örgütlenmenin temelini oluşturmakta, insanlar arasında dünya genelinde bilgi benzerliği, aynı dili ve yazıyı kullanan bir benzeşme bir birlik doğurmaktadır. Zira iletişim alanındaki gelişmeler sayesinde farklı toplumların insanları aynı kodu kullanmaya başlamıştır. Ancak bu durum ulusal devletin sınırlarını zorlamakta ve insanın kendi yerini, kimliğini bulmasını zorlaştırmaktadır. Örneğin tarihsel olarak bağlı bulunan çeşitli topluluklar arasındaki "kültürel uzaklık" insanları siyasal ve toplumsal olarak saldırganlaştırmaktadır. Aslında bu toplulukların (cemaat) dayanışma temelleri de farklılık gösterir.⁴⁵ Ulus devletin farklı ulusal kültürler ve gelenekleri sosyalleştirip uyumlaştıran yapısı, uluslararası ve küresel bir kültürün ortaya çıkışıyla zayıflatılmıştır. Ulus devletler, etnik ve bölgesel siyasetteki artışla ortaya çıkan çözülmeye yönelik baskılara maruz kalmaktadırlar. Gerçekten de etnikliğe yönelik artan ilgi, ekonomik ve kültürel küreselleşme bağlamında, ulusların artık anlamlı bir kolektif kimlik veya sosyal aidiyet hissi sağlamada etkili olamadığı gerçeğini ortaya koyuyor olabilir.⁴⁶

Postmodernizm yarattığı kültürel çoğulculuk tüm toplumsal hareketlerin kendi taleplerini özgürce seslendirmesine ve örgütlenmesine izin vermektedir. O halde postmodernizm, radikal demokrasi için iyi bir yol olacaktır. Radikal demokrasi anlayışına göre sosyalist strateji, demokrasinin derinleştirilmesi ve genişletilmesi esası üzerine kurulmalıdır. Burada talep, farklı toplumsal kimliklerin bir üst kimlik altında eritilmesi değil, farklılıklarını ve özgünlüklerini koruyarak ortak yaşam alanında bulunmasıdır. Postmodernizm yeni toplumsal hareketle farklı kimliklerin kamusal alanda yaşama şansı bulmalarını ve toplumsal hayatın demokratikleşmesini sağlamak amacıyla sivil toplumun farklılıklar üzerine kurulmasını savunur. Kimlik siyasetinin devlet içinde değil, sivil toplumda yaşaması, bu bağlamda devletten ayrı bir alan olarak sivil toplumun çoğulculuğu ve farklılığı kapsamaması gerektiği savunulur.⁴⁷

Postmodernizm, çağdaş kültürde birliğin ve kimliğin yokluğuna işaret eder.⁴⁸ Kimlik, toplumsal bir inşa sonucunda ortaya çıkar ve toplumsal kimlikler iki kategoride incelenir: Meşrulaştırıcı ve direnişçi kimlik. Örneğin geleneksel ulusal kimlik meşrulaştırıcı, direnişçi kimlik ise yeni oluşum ya da projelere temel sağlamaktır. Etnik, dinsel ya da mezhepsel temelli, yeni direnişçi kimliklerin en gelişmiş ve zengin toplumlarda bile oldukça fazla

⁴⁵ UYSAL-SEZER, s.4.

⁴⁶ Andrev HEYWOOD, *Siyaset*, Liberte Yay., Y.N.118, Ankara, 2006, s.178.

⁴⁷ TÜRKÖNE, s.504.

⁴⁸ SİTEMBÖLÜKBAŞI, s.264.

ortaya çıkması, siyaset kuramının yerleşmiş paradigmalarının yetersizliğinin kanıtıdır.⁴⁹

Türkiye postmodern küreselleşmeden nasibini almıştır. Kimlik kavramı ulusal sınırlardan çıkıp “dil grubu, etniklik” gibi özelliklere bölünüp çoğalmış böylece siyasetin denetiminden çıkmıştır. Bu noktada ortaya çıkan sorunlar ise kendine toplum içersisinde farklı gören etnik grupların ortaya çıkardığı mikro milliyetçilikler, daha da önemlisi bağımsızlık için mücadele etme şeklinde kendini göstermektedir. Bu mücadele farklı kimliklerin bir arada yaşabileceğini savunan postmodern devlet anlayışında, narsistik bilinci doğurmuştur. Bu durum toplumun ve kültürlerin devamı için büyük tehlike oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçlarının bireyleri tek tipleştirilmesi de kimliksizleşmeye başka bir örnektir. Kültürel kaynaklarla olan ilişkiler kopararak kültürsüzleştirilen ve kimliksizleştirilen kesimler, popüler kültür, kültürel çoğulculuk gibi kavramlarla yabancılaştırılmaktadır.⁵⁰

Postmodernist düşünürler ulusun hayali bir cemaat olduğundan ve toplumsallığın bütünleştirilmez olduğundan hareketle ulusallık kavramına karşı çıkmaktadırlar. Etnik ve dinsel kimliklere dayalı cemaatçilik yaklaşımı ulus toplumun ve devletin reddidir. Postmodernizme göre ulus devlet aşıldıktan sonra yerel devletleşme, bölgesel devletleşme olgusu gündeme gelecektir. Kent devletlerinden oluşan bir dünya konfederasyonu oluşturulacaktır.⁵¹ Ulus devletlerin etkinliğini yitirmesiyle bölgeselleşme olgusu güçlenmeye başlamıştır. Güvenlik, istikrar ve refahı sağlamakta zorlanan ulus devletler, coğrafik olarak yakın ve aynı zamanda etkin ülkelerle birlikte hareket etme stratejisini benimsemişlerdir.⁵² Bölgeselleşme, stratejik, ekonomik, siyasal ve bazen de kültürel nedenlere dayandırılmakta, güç oluşturma yada güç dahil olma fikri birleşmeyi hızlandırmaktadır.

Postmodernizmin basit bir mesajı vardır: Ne olsa gider. Postmodernizmin her türlü baş kaldırıya olanak tanır. ”Siz baş kaldırmak istediğiniz her şeye baş kaldırabilirsiniz, ama bırakın bende baş kaldırmak istediğim özgül şeylere baş kaldırayım.” Pek çok açıdan bu sınırsız çoğulculuk muhafazakarlıktır. Oysa postmodernizm ne muhafazakar, ne devrimci ne de ilericidir. Postmodernizm bir umut dalgası yada bir umutsuzluk değildir; bu tür ayrımlara gitmeyen kültürel bir harekettir. Dolayısıyla postmodernizm apolitik ya da anti politik değil, daha çok, özgül bir politika türüdür.⁵³

⁴⁹ ŞAYLAN, s.301.

⁵⁰ SEDEFİNKALEMİ, ,”Kimlik Kavramı, Etnik Kimlik, Ulus Devletleşme Sürecinde Meydana Gelen Sorunlar”, 22.08.2006, <<http://sedefinkalemi.blogspot.com/2006/08/kimlik-kavram-etnik-kimlik-ulus.html>>. (07.10.2006), s.3-4.

⁵¹ Gözde KILIÇ, “Postmodern Devlet Anlayışı”, <www.aydinlanma1923adk.itu.edu.tr>, (6.10.2006), s.3-4.

⁵² Heywood, s.207-208.

⁵³ Agnes HELEK , F. FEHER, **Postmodern Politik Durum**, Öteki Yay., Çev: Şükrü Argın, Ankara, 1993, s.200-201.

SONUÇ

Postmodernizm, bir çok paradoksu gündeme getiren ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda tartışmalar yaratmış bir kavramdır. Postmodernizmin kelime anlamını ortaya koyma açısından, yaşanan çokluluk, kavramın kendinde de mevcuttur.

Postmodern dönemde belirsizlik, kısımlık, kavramların değişebilirliği, benzerliklerin olmayışı, çoğulculuk, parçalanmışlık ve çok kültürlülük ortaya çıkar. Çok kültürlülük fikrinin artması ile ulus devlet fikri zedelenmiştir. Çok kültürlülükte vurgulanan; kültürel çeşitliliğin boyutu ve kimlik farklılıklarıdır. Yaş, sosyal sınıf, cinsiyet, cinsellik, din, ırk, etniklik ve dil gibi kavramlar üzerine odaklaşan kültürel farklılaşma da din, ırk, etniklik ve dil çok kültürlülüğün temel gündemini oluşturur. Dolayısıyla çok kültürlülük postmodernizmin benimsediği bir kimlik siyaseti türü olarak bu tip farklılıklara saygı duyulması ve bu farklılıkların kamusal olarak ta tanınması gerekliliğini savunur.

Postmodern bir siyaset ve siyasal kültür, modern siyasetten, bürokrasiden, sadakatten, disiplinden, otoriteden ve mekaniklikten hoşnutsuzluğu ifade eder. Özgürlük, farklılık ve heterojenlik en önemli vurgusudur. Kimlik ve yerellik gibi konular yeniden ele alınır. Radikal demokrasi ve müzakereci demokrasi gibi yeni modeller postmodernizmin arayışları sonucu ortaya çıkmıştır.

Postmodernlik ulusçuluğu reddeder ve liberal devlete yönelir. Yerelcilik ön plana çıkar. Postmodern siyaset, yatay ve eşitlikçidir. Bunun sonucunda kültürel kimlikler yeniden gündeme gelir. Kamu/özel, üst kültür/alt kültür gibi ayrımlara karşı olduğundan, alt kültürlerin etkin olması ve kültür çokluğu esastır. Toplumun örgütlenmesini savunur ve toplumun yerini topluluk alır.

Postmodernizmin yeni toplumsal hareketi, farklı kimliklerin kamusal alanda yaşama şansı bulmasını savunmaktadır. Kimlik ulusal alandan çıkıp, dil grubu, etniklik gibi özelliklere bölünüp siyasetin etkisinden ve denetiminden çıkmıştır.

Düşünce sistemlerinin değişmesiyle kapitalist yönetimin üretim biçimi ve ekonomi politikaları da küreselleşme doğrultusunda değişmeye başlamıştır. Üretim sistemi bilgisayar ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerle dinamik ve değişken bir üretim organizasyonuna dönüşmüştür. Tek tip üretim anlayışı değişip farklılıkların ve yerelliğin ön plana çıkarıldığı, orijinal, özgün ve özgür düşünce anlayışı üretimi şekillendirmeye başlamıştır. Kişiselleşme anlayışı gelişmiş ve düşünce yapılarını etkilemiştir. Zaten postmodern düşüncede de bu ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Postmodernizm kısacası “herkes haklıdır” ve “ne olsa gider” mesajlarını veren, kalıp ve kural tanımayan, kişiselleştiren, özgürlükçü bir anlayıştır. Bir anlamda modernizme karşı bir başkaldırıdır.

KAYNAKÇA

1. AKAY, Ali., "Postmodernizm Nedir?", <<http://www.hayyam.com/basin/milliyet/postmodernizm.php>>. (06.10.2006).
2. ALAYOĞLU, Ali.Osman., "Modernizm Postmodernizme Karşı: Çatışmanın Ortasındaki Marksizm", <<http://www.uzaklar.net/html/versus-alayoglu.html>>. (10.01.2007).
3. ANDERSON, Perry., **Postmodernitenin Kökenleri**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002.
4. BARRY. P. Norman., **Moder Siyaset Teorisi**, B.2, Liberte Yay., Ankara, 2004.
5. BIÇKI, Doğan., "Modernizm Ve Postmodernizm" <<http://www.isguc.org/dogan1.htm>>. (03.11.2006).
6. EAGLETON, Terry., **Postmodernizm Yansımaları**, Ayrıntı Yay., Çev: Mehmet Küçük, İstanbul, 1999.
7. E-FELSEFE, "Postmodernizm Felsefi Görüşler", <www.e-felsefe.com>. (07.10.2006).
8. HELER, Agnes., F. FEHER, **Postmodern Politik Durum**, Öteki Yay., Çev: Şükrü Arın, Ankara, 1993.
9. HEYWOOD, Andrew., **Siyaset**, Liberte Yay., Y.N.118, Ankara, 2006.
10. HOSSOHBET, "Postmodern Postmodernizm", <www.hossohbet.com/forum/showthread.php?t=2678>. (06.10.2006).
11. KILIÇ, Gözde., "Postmodern Devlet Anlayışı", <www.aydinlanma1923.adk.itu.edu.tr>. (6-10-2006).
12. KÜÇÜK, Mehmet., **Modernite Versus Modernite**, Vadi Yay., Ankara, 1994.
13. LYOTARD, L.F., **Postmodern Durum**, Vadi Yay., Çev: Ahmet Çiğdem, Ankara, 1994.
14. MURPHY, John W., **Postmodern Toplumsal Analiz ve Postmodern Eleştiri**, Eti Yay., Çev: Hüsamettin Arslan, 1995.
15. ÖZLEM, Doğan., "Evrenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler", Sempozyum Bildirileri – Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek , Metis Yay., İstanbul, 1998'den aktaran Hasan Engin ŞENER, "Postmodernizm Üzerine Kısa Bir Bakış", **Felsefe Ekibi Dergisi**, S.2, 2005, <www.felsefeekibi.com>. (06.10.2006).
16. SARUP, Madan., **Postyapısalcılık ve Postmodernizm**, Bilim ve Sanat Yay., Çev: Baki Güçlü, Ankara, 1997.
17. SİTEMBÖLÜKBAŞI, Şaban., "Siyasal Kültür Paradigmaları Işığında Siyasal Kültürde Değişim Sorunu", **S.D.Ü. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.2, Isparta, 1997.

18. ŞAYLAN, Gencay., **Postmodernizm**, İmge Yayıncılık, B.2, Ankara, 2002.
19. ŞENER, Hasan Engin., “Postmodernizm Üzerine Kısa Bir Bakış”, **Felsefe Ekibi Dergisi**, S.2, 2005, <www.felsefeekibi.com>. (06.10.2006).
20. TÜRKÖNE, Mümtaz'er., **Siyaset**, Lotus Yay., Ankara, 2005.
21. UYSAL-SEZER, Birkan., “Postmodernizm ve İkinci Cumhuriyet”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.26, S.1 ,1993. <http://www.ikincicumhuriyet.org/dogru/postmoder_cumhuriyet.html>. (02.10.2006).
22. SEDEFİNKALEMİ, “Kimlik Kavramı, Etnik Kimlik, Ulus Devletleşme Sürecinde Meydana Gelen Sorunlar”, 22.08.2006, <<http://sedefinkalemi.blogspot.com/2006/08/kimlik-kavram-etnik-kimlik-ulus.html>>. (07.10.2006).
23. WİKİPEDİA, “Postmodernizm”, <<http://tr.wikipedia.org/wiki/Postmodernizm>>. (06.10.2006).
24. WİKİPEDİA, “Jacques_Derrida“, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Jacques_Derrida>. (3.11.2006).